

■ ZULPRINS

Inegualitad el temps da crisa

DAD ASA HENDRY

El discurs actual da corona anflan ins la presumziun derasada che nus essan tuts e tutas eguals ed egualas avon il virus. Al virus persunalmein eis ei senza gronda sorpresa ulti tuttina sch'el seschluetta dil nas en a Boris Johnson, ni a quel dalla cassiera dil Coop Pronto. Enteifer nossas estructuras socialas san ins denton buca tschintschar dad egalitad quei che pertucca igl effect dil virus. Differentas fuormas da discriminaziun procuran per grondas differenzas. Classissem, sexissem e rassissem caschunan che la crisa tucca persunas marginalisadas cun realitads da viver precaras il pli dir. Fertion che la stresa super-beinstonta passenta sia quarantina ellas combras dils hotels da luxus al Limmatquai sefuorman per il rest dalla societad damondas socialas e damondas existenzialas, aschia che temas realas determineschan il mintgadi ell'isolaziun.

Per quei drova ei ussa solidaritad. Cunzun drova ei ina solidaritad inclusiva che vala era per persunas ch'han buc il privilegi da saver fidar allas reits d'agid dil stadi. Per persunas che fan lavur illegala ni persunas nunregistradas ei igl access a sustegn finanziaal ni medicinal buca garantius. Provediment da medischna el spital ei per exempel per sans-papiers cumbinai cun risicos da repressiun. Era per persunas en centers da fugitivs ni en perschuns eis ei buca pusseivel da suandar ils avis da sanadad dil BAG, memia biaras persunas sin memia pauc plaz. Vinavon drov'ei era ina solidaritad che fine-scha buc als cunfins digl agen stadi, damai che la fortezia cul num «Europa» che sebase sin in fundament rassistic ei daventada in reschim da cunfins che gioga cun vetas. Il virus sederas pia e demascescha differenzas grotescas: Co star a casa sch'ins ha negin da casa? Co lavar mauns sche melli persunas ston duvrad la medema fontauna? Co tener en igl avis da distanza sch'ins dierma cun sis autras persunas en ina stanza?

Vinavon procuran las estructuras sexisticas da nies sistem da lavur ch'ina gronda part dalla lavur da sanadad (lavur da tgira e lavur emozionala) setschenta alla

finfinala per gronda part sin la schuiala da dunnas. Homeoffice e homeschooling parallel allas normalas sfidas dil mintgadi? Quellas stentas restan nunvesiblas e nunpagadas, era sche la tgira semuossa gest en quei temps da crisa sco indispensabla.

Cun il decuors dalla pandemia para denton era a crescer ina certa sensibilitad da solidaritad en tut las stresas dalla societad. La cauma da tscheins ei in bien exempel per sustener persunas che vegnan buca pli da pagar lur habitaziuns. Vinavon datti els marcaus adina pli savens seivs da resursas, in sistem per redistribuir nutriment, vestgadira ni artechels da higiena el spazi public per persunas en situaziuns da viver precaras. Il focus para dad esser tier la solidaritad ch'ei independenta dil stadi, autonoma, inclusiva e che vegn da sut.

Quella sfida pertucca denton buca mo ils marcaus gronds. Era ellas vals ed ella periferia dat ei persunas ch'ei pertuccadas da marginalisaziun e discriminaziun. Tgei far encunter? Organizaziun locala muossa effect. Esser per-tscharts dallas atgnas capacitads ed energias e sebrattar cun vischins ed el quartier. Tschintschar, tedlar ed

offerir sustegn, sch'ins less. Denton bunamein aunc pli impurtont: ughgiar da dumandar per agid. Igl ei legitim da buca dumignar adina tut sin atgna iniziativa e da retscheiver sustegn. Aschia gartegia ei forsa da dumignar tut las sfidas supplementaras en quei temps extraordinari da crisa.

Ils «zulprins» vulan far sbrinzlas

(fmr) Ils «zulprins», uschia sa numna la nova rubrica per auturas ed auturs giuvens, ina rubrica che cumpara en collavuraziun da la GiuRu Gjuventegna Rumantscha cun la FMR Fundaziun Medias Rumantschas.

La rubrica è il forum successur da la pagina «Vuschs giuvnas» ch'è cumparida ils davos tschintg onns ina giada al mais en La Quotidiana. Tar ils «zulprins» sa tracti da texts che cumparan pli punctualmain en il decurs dad in mais, tenor pussaivladad tractan ils texts er ina tematica. Quest mais stat la tematica «solidaritad» en il center. L'emprima ediziun da «zulprins» cumpara cun in text dad *Asa Hendry*.

La finamira cuminaivla da GjuRu ed FMR è da dar spazi e vusch ad auturas ed auturs giuvens. Ils «zulprins» duain damai far sbrinzlas!

Dapli infurmaziuns davart la GjuRu sin www.gjuRu.ch ubain via mail a giuru@giuru.ch

Ellas en popularas – las violas a las madrengas

■ Las violas a las madrengas, las datter-paraintas, en fetg popularas a careztgeadas da bleara glied. Ellas en simbols par la parmavera, par la spranza, par la careztga a la fidanza. Mundialmeing dat igl prest 500 diversas sorts, an Europa ampo duple ca 90. An la Flora Helvetica (la «Bibla» svivra digl botanists) e'gl descuret ad ilustro bundant dus tozels da quellas speztgas da flurs. Igl e sto Carl von Linné (igl renumo parscurtader da la natira svedes) c'â numno par l'amprem'eda quella speztga da plântas «Viola» igl on 1753. Que num viola c'e vagnieu tudestgieu cun «Veilchen». Blearas sorts creschan cun figlia da la crûna melna, otras parfegn cun petals cotschens. Anc otras ân petals violets, blaus, alvs, bregns a parfegn prest ners.

Quegl c'ellas ân betga bugent e la stgira. Ellas basignan var 500 mm plievgia ad on. An Yunnan (an China) pon ign

ânc catar violas a passa 4000 m sur mar! Agl Marocco ear ânc antoca 3600 m sur mar.

Violas valan sco relativmeing resistentas a herbizids.

Anzaquântas speztgas da violas vignan duvradas par earvas medizinalas ancunter malsognas da la peal. An la madaschegna populara vignan ellas ear duvradas cunter la tuss ad inflamaziuns da la gula.

La viola odorusa (*Viola odorata*) flurescha gea davent digl mains da marz ad odura (co igl sieus num palainta) da maniera fetg fegna. La viola melna (*Viola biflora*) e da catar a liacs frestgs, umbriants ad e fetg frequainta par exaimpel agl cuntorn da Veulden.

Bleas plaschers da scuvrir quellas bealas flurs parmavanas vus gjavischa

Gieri Battaglia

Las violas melnas (*Viola biflora*/Gelbes Bergveilchen) ân bugent umbriva. Ellas ân par regla duas flurs.

Quegl e la viola d'alp (*Viola calcarata*/Langsporniges Stiefmütterchen).

FOTOS G. BATTAGLIA

Heldenstatus schon ab 75 Franken

Mit uns gegen das Böse kämpfen.
Werde Mitglied auf amnesty.ch

AMNESTY
INTERNATIONAL

